

ظرافت‌های معلمی، تکه‌ی گمشده‌ی مدیریت کلاس

فریبا سروری عموقین

معلم دبستان

کازمیه،

ناحیه ۲

ساری

تدریس امر پیچیده‌ای است که لازمه‌ی آن تنها داشتن اطلاعات تخصصی نیست، بلکه داشتن مهارت نیز ضرورت دارد. امروزه تدریس فقط انتقال دانش موجود به دانش‌آموزان نیست، بلکه شامل آموزش شیوه‌هایی است که به دانش‌آموزان یاد می‌دهند چگونه یاد بگیرند. ضرورت ایجاد و حفظ محیط مناسب برای فعالیت‌های یاددهی و یادگیری ایجاد می‌کند. معلمان از ویژگی‌های کلاس درس و موانع بازدارنده و مخل یاددهی - یادگیری و راهکارهای غلبه بر آن‌ها آگاهی کافی داشته باشند. در این مقاله سعی شده است آموزگاران با تکنیک‌ها و اصول مدیریت کلاس آشنا شوند تا بتوانند از آن‌ها در کلاس درس خود استفاده کنند:

رفتار مطمئن

همواره همانند شخصی مطمئن رفتار کنید. صادقانه با ترس‌های خود روبه‌رو شوید و قبل از آمدن به کلاس آن‌ها را بپذیرید. در حرف‌ها و اعمال خود شتاب به خرج ندهید. در تماس چشمی با کلاس و افراد آن حالت آرامش و اطمینان‌بخشی را حفظ کنید. از حالت‌ها و رفتارهای عصبی اجتناب کنید. به کلاس لبخند بزنید و در خنده‌های معقول کلاس شرکت کنید. دقت کنید نسبت به رفتار بچه‌ها خصومت غیرمنصفانه یا عکس‌العمل تند نداشته باشید.

هماهنگی و عدالت

برای داشتن عملکرد موفق، بچه‌ها باید بدانند معیارهای وضع‌شده‌ی معلم دستخوش تغییر غیرمنتظره و استبدادی نمی‌شود. معلم بدون هیچ دلیل خاصی میان شاگردان فرق نمی‌گذارد و در کار و رفتار با شاگرد یا با کل کلاس، حتی در روزهای مختلف، رفتارهایی آشفتنه و متغیر بروز نمی‌دهد. هماهنگی در کار معلم با مفهوم عدالت پیوسته است، ظاهراً عدالت جایگاه خاص و پر اهمیتی در نظر شاگردان دارد.

قابلیت‌های انعطاف در مواجهه با مشکلات

برخی از رفتارها در مقوله‌ی خاصی جای نمی‌گیرند و به‌طور غیرمنتظره روی می‌دهند یا بخشی از سلسله متغیرهایی هستند که کار معلم را شکل می‌دهند. بچه‌هایی که در زمره‌ی این اختلال عادی جای نمی‌گیرند ممکن است ناگهان عملی مبهم انجام دهند یا توسط افراد خارج از کلاس اختلالات غیرمنتظره‌ای رخ داده و به شکل یک مانع عمل کند (اتفاق مکرری که در دبستان رخ می‌دهد) در این موارد، معمولاً معلم باید قبل از اینکه اوضاع به‌صورت مشکلی عمده درآید، یک سخن قاطع به شخص غریبه بگوید این کار به کلاس نشان می‌دهد که معلم نسبت به همه مسائل کلاس آگاه است. بدین ترتیب، معلم می‌تواند به‌سرعت تصمیم بگیرد که چیزی را قبول کند یا نه. همچنین معلم از خود استحکام و ثباتی نشان می‌دهد مبنی بر اینکه معیارهای معقولی که تحت حمایت آن‌ها کار امکان‌پذیر می‌شود مورد توجه هستند.

کسب معلوماتی درباره‌ی دانش‌آموزان

معلم با شناخت تک‌تک بچه‌ها، آشنایی با سوابق، سطوح توانایی، شخصیت، تجارب قبلی در مدرسه و ارتباط آن‌ها با افراد کلاس در موقعیت بهتری قرار می‌گیرند و می‌تواند از این راه، روش‌های مؤثر و واقع‌بینانه کنترل را تجربه کند. معلم باید نسبت به مشخصات فردی شاگردان خود حساس بوده و از این حساسیت در کمک به تفسیر رفتار آن‌ها یاری گیرد. برای اجتناب از درگیری‌های غیر ضروری با افراد و موقعیت‌های مشکل‌زا نیز می‌توان از آن اطلاعات بهره برد. علاوه بر اینکه معلم با مطرح کردن معلومات شخصی خود مثل علائق، سرگرمی‌ها و نظریات خود در باب امور مختلف به بچه‌ها ثابت می‌کند که او نیز مثل افراد دیگر است. دانستن نام دانش‌آموزان در این زمینه از اهمیت اساسی برخوردار است.

معیارهای واقع‌بینانه

پس از معلومات معلم درباره شاگردان، وضع معیارهای مناسب و واقع‌بینانه‌ی کلاس مطرح می‌شود این نکته هم در مورد کار آموزشی هم در رفتارهای اجتماعی، صدق می‌کند اگر معلمان برای خود انتظارات غیر واقع‌بینانه و بالایی در نظر بگیرند (یا به‌ندرت سطح پایین) هم خود و هم دانش‌آموزان دلزده و ناکام می‌شوند. معلم احساس می‌کند کلاس حداکثر سعی خود را انجام نمی‌دهد و شاگردان احساس می‌کنند برای کاری که توانایی انجام آن را ندارند مورد گلیزه و شکایت قرار می‌گیرند. بهتر است معیارهایی مطابق با امکانات موجود درباره‌ی هر یک از گروه‌های خاص دانش‌آموزان وضع کرد.

لذت بردن از تدریس

این یک تغییر تقریباً نامرئی است که نقش مهمی در تدریس موفق و نگهداری کنترل خوب کلاس ایفا می‌کند. این متغیر عبارت است از لذت حاصله از کار تخصصی در معلم. این لذت معمولاً با علاقه نسبت به شاگردان و علاقه‌مندی وافر و نیز استادی نسبت به موضوع درس همراه است. هنگامی که این علاقه و لذت نسبت به کلاس و کار در معلمی وجود داشته باشد به احتمال زیاد دانش‌آموزان او را معلمی می‌دانند که در کار خود حل شده است. کاری که شغل مهم و پرازشی است. متعاقباً آن‌ها نیز نسبت به شغل معلمی و نسبت به وظیفه لذت می‌برند و صمیمیت بیشتری نسبت به دانش‌آموزان خود خواهند داشت.

منابع

۱. براون، سالی. (۱۳۸۲). راهنمای تدریس مؤثر (ترجمه کوروش فتحي واجارگاه). تهران: آبیژ.
۲. بیلر، رابرت فردریک. (۱۳۷۶). کاربرد روان‌شناسی در آموزش (ترجمه پروین کدیور). تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
۳. تایلستون، دونواکر. (۱۳۸۶). آنچه هر معلم باید بداند: مدیریت کلاس و کلاس‌داری (ترجمه بهمن ابراهیمی، علی اسماعیلی). تهران: شلاک.
۴. رگ، ادوارد کنراد. (۱۳۸۲). مدیریت کلاس در دبستان (ترجمه علیرضا کیامنش، کامران گنجی). تهران: رشد.
۵. رتوفی، حسین. (۱۳۷۷). مدیریت، رفتار کلاسی، چاپ دوم، انتشارات آستان قدس رضوی.

